

Jaderný odpad?

Děkujeme, nechceme!

Pracovní skupina: čas ukáže její smysl

V listopadu zasedla poprvé Pracovní skupina. Mohlo by jít o příležitost, jak prosadit požadavky obcí na změnu současného procesu hledání úložiště. První jednání ukázalo, že to nebude jednoduché a výsledek bude záviset na míře zapojení aktivních zástupců jednotlivých lokalit.

Po volbami vyvolaném přesunu ustavujícího jednání ze září na 25. listopad vznikla tzv. Pracovní skupina pro dialog o hlubinném úložišti. Iniciovala ji Správa úložišť radioaktivních odpadů za podpory Ministerstva průmyslu a obchodu a v součinnosti s Ministerstvem životního

prostředí. Podle schváleného Statutu je poradním orgánem obou ministerstev a „navrhuje metody či způsoby, jakými lze efektivně a trvale zabezpečit transparentnost a aktivní spoluúčasť veřejnosti, respektive dotčených obcí v rozhodovacím procesu umístování hlubinného úložiště radioaktivních

odpadů a vyhořelého jaderného paliva. V souvislosti s tím navrhuje a doporučuje případné změny či doplňky relevantních postupů či právních předpisů.“ Tedy mohla by se stát nástrojem, jak do reality dovést požadavky obcí a veřejnosti obsažené v Božejovické výzvě či právě předané Petici za změnu procesu vyhledávání hlubinného úložiště radioaktivních odpadů. Alespoň taková jsou očekávání mnohých, kteří do skupiny vstoupili. Zda tomu tak skutečně bude, ale

foto: Jan Beránek

Vážení čtenáři, přichází zima a s ní řada změn. Nejen ve vedení některých obcí po komunálních volbách, ale i v čele Správy úložišť radioaktivních odpadů. Co to bude znamenat prakticky, se dozvíme záhy. V obsahu se věnujeme reflexi první ustavující schůzky „pracovní skupiny pro dialog“, kterou svolalo SÚRAO. Požadavky veřejnosti z vytipovaných lokalit jsou ale jasné a naposledy byly vyjádřeny v právě odevzdané petici. Podporují je i výsledky právní analýzy AK Šíkola, které představujeme na straně 3. Kromě ohlednutí za akcemi v lokalitách představujeme další občanské sdružení Olšina, které se zapojilo do ochrany území Boletic. Osobní poznatky z Německa z listopadových akcí proti transportu jaderného odpadu do Gorlebenu přináší článek Jana Beránka a zkušenosti z občanského odporu proti úložišti v Buré ve Francii zase předává Bernhard Riepl. Nemůžeme vynechat ani rychlý rozbor návrhu evropské směrnice k jaderným odpadům a v rozhovoru se německý odborník Michale Sailer zamýšlí nad možnými alternativami úložiště.

Edvard Sequens, Calla

ukáže teprve čas, přesněji další jednání, která již budou naplněna věcným obsahem.

Zatím můžeme jen soudit dle složení. Některé obce, ale i místní sdružení se rozhodly práce se neúčastnit a nikoho do ní nenominovat. Ze všech šesti lokalit nakonec dorazilo po dvou zástupcích obcí, kteří prohlásili, že mají mandát zastupovat ostatní starosty z daných lokalit (vyjma těch neúčastnících se ovšem) a jejich mandát vznikl nějakou formou dohody dle Statutu. Tedy že nelze čekat, aby se z lokalit ozvali jiní starostové, kteří by se účastnit chtěli, ale neměli možnost se do nominace zapojit. Pokud by se tak stalo, byla by totiž zpochybněna transparentnost vzniku skupiny a kroků, které přijala, od samého počátku.

Občanská sdružení z dotčených lokalit mají ve skupině jen čtyři zástupce, nikoho nenominovalo sdružení Zdravý domov vysočina z Budišova a ani sdružení v lokalitě Rohozná se nedohodla na společném zástupci. Platforma ekologických sdružení Zeleného kruhu naopak zvolila za

své celorepublikové zástupce Martina Sedláka z Hnutí DUHA a Edvarda Sequense z Calla. Parlament bude ve skupině zastupovat poslanec Cyril Za-

foto: Vojtěch Šímek

pletal a senátor Pavel Eybert, SÚRAO Jiří Slovák, SÚJB Peter Lietava, ministerstvo životního prostředí Martin Holý a ministerstvo průmyslu Pavel

Novotný. Jako socioložka mezi ostatními zasedne Zdenka Vajdová ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR. Posledně jmenovaná byla nakonec zvolena i předsedkyní celé pracovní skupiny. Místopředsedkyní pak Zdeňka Klesalová, nová starostka z Lodhěřova. Neobsazena ještě zůstávají místa právníka – mezi starosty zaznělo volání po zástupci EPS a dále odborníka, kterého si nominují obce samé.

Další jednání se má konat 17. února a bude se muset věnovat nastavení pravidel, jak prakticky pracovat. Ale už by také měla probírat podstatná věc – zda a jak jsou v legislativním procesu k povolení průzkumů, ale i umístění a schvalování úložiště respektována práva obcí a dotčené veřejnosti a pokud ne, navrhnout úpravu. To celé zarámováno přípravou nové vládní koncepce, na které prý již SÚRAO pracuje. I v ní by se totiž přijatá doporučení měla odrazit. Za čtvrt roku tedy budeme blíže zjištění, zda ve skupině probíhá dialog v pravém slova smyslu anebo jsme sedli státu na vějíčku.

Edvard Sequens, Calla

Více než čtyři tisíce lidí nesouhlasí s úložištěm

Na jaře 2009 byla zahájena iniciativa sběru podpisů za změnu procesu vyhledávání hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů, Petice vyšla ze společných požadavků Výzvy přijaté na výročním setkání zástupců lokalit v Božejovicích. Doposud jednotlivé lokality vyjadřovaly nesouhlas nebo žádaly o posílení svých práv pomocí místních referend, anket, petic, nebo zasíláním memorand. Petice tyto požadavky a postoje obcí sjednotila.

Občanům lokalit, ve kterých jsou zkoumány možnosti umístění trvalého hlubinného úložiště, se nelíbí zejména způsob a podmínky, za kterých je u nás hlubinné úložiště hledáno. Lidé, kteří se přihlásili svým podpisem pod petici, trvají na okamžitém zastavení současného procesu a nastavení nových, demokratických pravidel postupu pro výběr vhodné finální lokality.

Božejovická výzva ke změně

Požadavky jsou jednoznačné a jasné. Žádají zejména o to, aby stát začal respektovat jejich názor. Řadu let vyzývají stát, aby nastavil otevřený

a transparentní proces s nepřekročitelným právem obcí a krajů odmítnout úložiště v daném regionu. Součástí změny, o kterou místní usilují, je také změna zákonů a přístupu. Třetí výzva petice míří k možnému vyhlášení stavební uzávěry promítnutá do snahy státu o územní ochranu všech šesti vybraných lokalit v chystané Politice územního rozvoje České republiky. Tento krok by však zcela zbytečně poškodil i obce, které nakonec nebudou vybrány pro nevhodné geologické prostředí či svůj nesouhlas.

Závěr výzvy je adresovaný zejména vedení ministerstva průmyslu, které do energetické koncepce státu vytrvale prosazuje výstavbu nových jaderných bloků. Lidé žádají, aby stát

nezvyšoval množství vysoceradioaktivních odpadů. Plány na výstavbu nových jaderných bloků jsou bez existence úložiště či jiného proveditelného řešení vysoce nezodpovědné.

Hlas více než čtyř tisíc občanů

Během 17 měsíců sběru podpisů se k Petici přihlásilo 4 222 občanů žijících v lokalitách dotčených procesem vyhledávání úložiště. Výsledky Petice byly zveřejněny 22. listopadu na společné tiskové konferenci reprezentantů vedení obcí a ekologických sdružení. Ve stejný den proběhlo také předání petičních archů adresátům. Souběžně s výsledky Petice vzešlé z Božejovické výzvy byla také zveřejněna „Petice proti záměru vybudování hlubinného úložiště radioaktivních odpadů ve vojenském prostoru Boletice“ se 166 podpisy. Tato aktivita reprezentuje názory občanů žijících v blízkosti „náhradní“ lokality zvolené ve vojenském újezdu Boletice.

Martin Sedlák, Hnutí DUHA

Stát versus obce: právo veta je možné

Zástupci obcí a veřejnosti z lokalit vytipovaných pro budoucí umístění hlubinného úložiště požadují zásadní změnu přístupu státu. Chtějí, aby respektoval jejich názor a stali se pro stát skutečnými partnery. Podmínkou dalších jednání je nastavení transparentního procesu s nepřekročitelným právem obcí a kraje odmítnout úložiště v daném regionu.

Pražští úředníci požadavky z regionů odmítají s odkazem na nemožnost zanést právo veta obcí do české legislativy. Hnutí DUHA a sdružení Calla proto zadaly právní analýzu, jejímž úkolem je připravit návrhy na změnu legislativy. V ní Ekologický právní servis (EPS) navrhuje způsoby, kterými lze postavení obcí posílit.

Současné možnosti obcí

Při vyhledávání úložiště jde od počátku (průzkumných geologických prací) o významný zásah do území obcí. Legislativa však obcím nedává prakticky žádné možnosti, jak provádění průzkumu a na něj navazující činnosti na svém území odmítnout. Mohou se účastnit pouze řízení o stanovení průzkumného území, pokud se týká jejich katastru. V něm lze navrhovat podmínky provádění těchto prací, konečné slovo má však ministerstvo životního prostředí. Pokud bude lokalita po průzkumu vybrána jako vhodná, nemají už obce možnost výstavbě úložiště zabránit – i kdyby většina obyvatel byla proti výstavbě.

Právo veta odblokuje konflikt

Ve Švýcarsku, Švédsku či Finsku mají obce právo veta a k zablokování procesu výběru místa pro úložiště nedošlo. Právě skandinávské státy jsou země, které při budování úložiště došly nejdál. Se souhlasem veřejnosti byly vybrány lokality a již v nich probíhají průzkumy.

Pokud by bylo i českým obcím přiznáno právo na spoluměření o umístění úložiště, přinese to řadu výhod. Dojde tak například k faktickému zrovnoprávnění obcí vůči ostatním subjektům v procesu vyhledávání a povolování vybraných jaderných zařízení. Tento krok vyrovná handicap obcí vůči ekonomicky a politicky podstatně silnějšímu subjektu – státu. Státní úředníci začnou brát obce jako skutečné partnery, které nelze opomíjet.

Zapojení obcí

Účast obce v procesu umístování úložiště je umožněna již současnou právní úpravou. Stále však existují fáze (resp. správní řízení), v nichž obec výše uvedené úkoly plnit nemůže, protože nemá postavení účastníka (včetně řízení podle atomového zákona).

Využití práva veta by pak v souladu s legislativou o obcích náleželo zastupitelstvu. V případě, že by zastupitelstvo nechtělo ve věci přijetí úložiště na katastru obce rozhodnout samo, umožňuje mu zákon také uspořádat místní referendum. Obyvatelé by měli možnost „rozhodnout“ o použití práva veta. Místní referendum je již dnes právně závazné.

Konstrukce institutu práva veta obce

Veto by podle právních analýz EPS mělo být definováno jako právo obce, jejíž území je dotčeno návrhem na umístění úložiště. Takto úzce omezené veto jen minimálně zasahuje do českého právního řádu, který by se v případě návrhu obecního veta obce musel měnit daleko výrazněji.

Určitý problém může nastat v situaci, kdy některé obce v lokalitě s umístěním úložiště právo veta neuplatní (např. proto, že se záměrem

umístit úložiště souhlasí) a jiné by naopak úložiště vetovaly. Pak nelze dát přednost obci třetího stupně před „obyčejnou“ obcí prvního stupně, neboť by šlo o zásadní popření zákona o obcích. Řešením je respektovat právo veta každé obce, byť dotčené jen „částečně.“ Pokud by se stát nedokázal dohodnout se všemi dotčenými obcemi v dané lokalitě, měl by od svého záměru ustoupit.

Kam právo veta umístit?

Existují dva přístupy možného zapojení práva veta do naší legislativy. Prvním je **fáze koncepční**, tedy etapa, kdy se o umístění úložiště teprve jedná. V tomto stádiu lze vložit právo veta dotčené obce do **projednávání politiky územního rozvoje**. Politika je závazná pro navazující územně plánovací dokumentaci (zásady územního rozvoje kraje a územní plány obcí), které nesmí být s politikou územního rozvoje v rozporu. Druhou možností je pak **novelizace atomového zákona**. Změnou příslušných paragrafů by bez předchozího souhlasného stanoviska obce k přípravě úložiště včetně průzkumných prací nesměla Správa svou činnost na jejím území zahájit. Nevydání souhlasného stanoviska lze chápat jako uplatnění práva veta dotčenou obcí.

Ve fázi realizační (v případě, že je o umístění úložiště již rozhodnuto a jde o podmínky výstavby, technická řešení apod.) je nejvhodnější umístit právo veta do **řízení dle atomového zákona**. Pro zajištění práva veta stačí novelizovat § 14 atomového zákona, nově tak bude účastníkem řízení i obec. Bez vydání povolení totiž nelze úložiště umístit.

Existují tedy minimálně dva způsoby, které řeší posílení postavení obcí. Ať již vybereme zapojení obcí přes projednávání Politiky územního rozvoje nebo vložení práva veta do atomového zákona dojde k výraznému posílení postavení obcí a státní úřady je začnou brát jako rovnocenné partnery.

Martin Sedlák, Hnutí DUHA
Kompletní právní analýza zpracovaná AK Šíkola
pro Hnutí DUHA je dostupná na adrese
www.calla.cz/uloziste.

ANKETA

v průběhu pochodu „Ohroženou krajinou na kole a pěšky“, Pačejov–Maňovice, 14. srpna 2010

1. Měla by se rozšiřovat jaderná elektrárna Temelín, když není jasno, kam s jaderným odpadem ani z prvních dvou reaktorů a z Dukovan?
2. Stát nabízí miliony korun do rozpočtů obcí, které umožní průzkumy pro hlubinné úložisko. Vzali byste je nebo vám za ně riziko nalezení konečného úložiska jaderných odpadů zde na Pačejovsku nestojí?

František Kába,

místopředseda občanského sdružení „Jaderný odpad – děkujeme, nechceme!“, zaměstnaní: specialista HSE, NET4GAS Praha, bydlištěm Pačejov

1. Rozšiřování kapacity jakékoliv atomové elektrárny, pokud není jasné, jak má bezpečně vyřešeno kam uložit svůj vyprodukovaný jaderný odpad je od vlastníka elektrárny velice nezodpovědné.
2. Obec Pačejov, Maňovice a Olšany na základě výsledků platných referend v problematice hlubinného úložiska musí respektovat názor místních občanů, kteří nechtějí jaderný odpad v okolí svých domovů. Proto jakékoliv přijetí slibovaných peněz od SÚRAO nebo státu za povolení průzkumných prací, natož souhlasu s budováním hlubinného úložiska v Pačejově, je dnes nemožné, nezákonné, v rozporu s platnými referendy.

Miroslav Panuška,

starosta v Maňovicích, truhlář

1. Ne, ze dvou důvodů. Za prvé není vyřešena otázka jaderného odpadu. A za druhé, si myslím, že náš stát má dost elektrické energie, protože ji vyvážíme.
2. Naše obec na žádné kompenzace nepřistoupí. Nechci to tady, nechceme to tady za žádnou cenu. K čemu nám budou v Maňovicích zlaté obrubníky a chodníky, když tam nebudou žádní lidé, protože ve zprávě SÚRAO o proveditelnosti (hlubinného úložiska) se píše, že Maňovice by ztratily obytnou funkci. Nehledě na to, že si můžeme vzpomenout, co slibovali v Temelíně – nemají tam nic, mají tam nejdražší elektrinu v celé republice. Nepřistoupíme nikdy na žádné peníze.

Marie Holcová,

dětská sestra z Plzně

1. Rozšiřování Temelína si myslím, že ano, ale úložisko tady ne.
2. Ne, nikdy nevzala, v žádném případě ne.

Strom odporu proti úložišti

Občanské sdružení s názvem „Jaderný odpad – děkujeme, nechceme“ vzniklo v roce 2003 v Pačejově. Jeho posláním je obrana zdejší krajiny, přírody a dalších generací před hrozbou vybudování hlubinného úložiska jaderného odpadu. Angažují se především místní lidé. Čestným předsedou sdružení byl známý herec Miloslav Šimek, který podle slov zdejších lidí vystupoval od začátku ve prospěch této věci. Svým postojem strhl tisíce lidí a vyburcoval je k odvážnému postoji. Zdejší na něj vzpomínají rádi a váží si ho. Herec tu vlastnil na odlehklém místě rekreační chatu a místo i zdejší obyvatelé mu přirostli k srdci.

Občanské sdružení pořádá pravidelně již několik let tzv. memoriál Slávka Šimka s názvem „Ohroženou krajinou na kole a pěšky“. Konala se i letos, v sobotu 14. srpna a zúčastnilo se jí 135 lidí z blízkého i vzdálenějšího okolí. Lidé přišli dát najevo své přesvědčení a protestovali pokojným způsobem proti možné stavbě hlubinného úložiska jaderného odpadu ve zdejší lokalitě. Pěší i cyklisté vyrazili ve 13 hodin od pačejovské restaurace U Bendů a po třech různých okruzích, každý podle svých sil, směřovali do nedaleké obce Maňovice.

Strom zapouští kořeny

V těsné blízkosti Maňovic, směrem k Jetenovicím, je pomyslný střed plochy, kde Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) vytipovala jedno z potenciálních míst pro hlubinné úložisko. Maňovičtí i obyvatelé okolních vesnic však dlouhodobě dávají najevo nesouhlas a dokonce v pomyslném středu před nedávnem zasadili „Strom odporu proti budování

úložiska jaderného odpadu“. I referendum pořádané v této souvislosti vyšlo jednohlasně proti záměrům budování. Účastníkům letošní akce dal maňovický starosta Miroslav Panuška do výsledků referenda nahlédnout a mohli také vidět, jak mladý „stromek odporu“ zapouští své kořeny. Po skupinkách se pak pěší i cyklisté vraceli zpět do Pačejova, kde na ně čekalo občerstvení a živá hudba.

Respektujte nás

Akte stmeluje zdejší obyvatelé v jejich přesvědčení a dává příklad i ostatním. V neposlední řadě je signálem pro SÚRAO, aby zachovávala ve věci hledání úložiska demokratické a transparentní postupy. Nikdo z místních si nepřeje konfliktní řešení. Všichni ale dávají najevo, že by měl být slyšet i jejich hlas a respektována jejich práva. Více informací o občanském sdružení i celé problematice naleznete na stránkách www.jadernyodpadne.unas.cz.

Vojtěch Šimek

Občanské sdružení Olšina, o.s.

Olšina je malá vesnice v okrese Český Krumlov, na hranici mezi vojenským újezdem Boletice a civilním pásmem okresu. V praxi to vypadá tak, že jednou nohou jsme my obyvatelé v civilním pásmu a druhou zase ve vojenském prostoru. Úřady, se kterými můžeme přijít do styku, jsou dvojího druhu. Jak civilní, tak vojenské (starosta obce a přednosta vojenského újezdu, České lesy a Vojenské lesy, zemědělské podniky a vojenské statky), a tak je to i s vodami a silnicemi a pozemky a budovami atd. Jednání s úřady o věcech veřejného zájmu mohou být někdy pro jednotlivce neschůdná a proto jsme se rozhodli založit občanské sdružení.

Tuto nutnost jsme si uvědomili právě v roce 2007, kdy hrozila staré, renesančně-barokní rybářské baště na hrázi olšinského rybníka demolice. Občanům z Olšiny, Hodňova a z okolí se podařilo, na základě petice,

demolici nejen odvrátit, ale i zajistit, aby byla bašta prohlášena za národní památku. Právě na základě těchto zkušeností jsme si uvědomili, že příště budeme moci mnohem účinněji hájit naše zájmy a zasahovat do dění

kolem nás, pokud se jako občané zorganizujeme.

Aktivity sdružení Olšina

Občanské sdružení Olšina bylo založeno v roce 2007 k poskytování obecně prospěšných činností v oblasti ochrany životního prostředí, ochrany památek a kulturních hodnot a k dalším aktivitám ve smyslu občanské společnosti. Výše uvedených cílů je dosahováno formou praktické spolupráce s orgány ochrany životního prostředí, s jinými sdruženími s podobným zaměřením, soustředováním a poskytováním informací, organizováním občanských kampaní a petičních akcí, účastí při jednáních s volenými a správními orgány a osvětovou činností.

V současné době pracujeme na několika tématech. S velkým znepokojením jsme zjistili, že vojenský prostor Boletice byl zařazen mezi lokality potenciálně vhodné pro zřízení hlubinného úložiště radioaktivního odpadu. Území boletického vojenského újezdu je výjimečně přírodně zachovalé a cenné, chráněné jak v rámci soustavy Natura 2000, tak i Chráněné krajinné oblasti Šumava a Blanský les. Domníváme se, že při zamýšleném rozsahu stavby hlubinného úložiště a příslušné infrastruktury dojde k nevratnému poškození životního prostředí, s přesahem do daleké budoucnosti. Dojde k definitivnímu ohrožení ekonomického rozvoje oblasti v důsledku poklesu rekreační hodnoty území a k sociálnímu ohrožení malých obcí. Na znamení nesouhlasu jsme sepsali petici „*Proti záměru vybudování hlubinného úložiště radioaktivního odpadu ve vojenském*

prostoru Boletice“, posbírali podpisy a tuto předali kompetentním orgánům. V září minulého roku jsme se zúčastnili happeningu proti úložišti ve VÚ Boletice, který byl uspořádán v Olšíně sdruženími Calla, Hnutí Duha a Jihočeské matky.

Mezi další naše současné aktivity patří snaha o dohodu s Vojenskými lesy o úpravu břehů rybníka Olšina a jeho zpřístupnění, jednání s pozemkovým úřadem o obnově některých zapomenutých polních cest, nebo pokus o obnovu železniční zastávky v původním stylu. Více najdete na našich webových stránkách: www.olsina-os.cz.

Právo na svobodu slova

Někdo si třeba pomyslí, že jsme buď skupinka nudících se chalupářů, nebo hrstka militantních ekologů, které baví „otravovat“ úředníky zaneprázdněnými důležitými místními, nebo státními úkoly. Tak to ale rozhodně není. Nevyhledáváme konflikty a nejsme bojovní. Využíváme jen práva na svobodu slova, vyjádření názoru, očekáváme mírumilovný dialog a řešení, které bere ohled na zájmy místních obyvatel. Nemůžeme, ani nesmíme být lhotejní. Rozhodně pohodlnější by bylo zavítit se doma, zatáhnout závěsy, rozsvítit lampu, uvelebit se v pohodlné lenošce a číst romantické příběhy o lásce, nebo horory ze skotských vřesovišť (kde vždy všechno dobře dopadne a padouši jsou potrestáni). A vůbec a ani jednou se nepodívat z okna (dokonce ani tehdy ne, když Vám pod oknem zařve motorová pila) a nestarat se o své okolí.

Veronika Kittlová

foto: Veronika Kittlová

Josef Legát, zemědělský mechanizátor, již v důchodu, z Chanovic

1. Pokud by se rozšiřoval Temelín, tak ten se rozšiřuje v důsledku poptávky po energii. Já myslím, že zatím to spojení mezi úložištěm nebo (jadernými) odpady není rozhodující. Teď je rozhodující, jestli bude třeba dost energie. Pokud bude scházet, tak určitě se Temelín bude rozšiřovat.
2. Ty peníze já bych teda osobně nevezl, za těchto podmínek, že by to bylo jako takový podplacení toho, že když něco povolím, že oni mi za to něco dají. Na druhé straně, když dneska někdo něco udělá, má za to dostat odměnu. Takže pokud by to bylo dojednané, schválené, že by se tam to úložiště dalo, tak bych samozřejmě vyžadoval určitou kompenzaci. Samozřejmě, pokud by se schválilo, že občané s tím souhlasí, tak bych samozřejmě požadoval nějakou kompenzaci, že se to tam dalo.

Jan Adamec, jaderný fyzik, již v důchodu, chatař z Chanovic

1. Tak to si zase myslím, že to není tak nejhorší, mít to na jednom místě, než stavět někde další bloky, tam (v Temelíně) by to vyšlo asi nejlevnější, ta energie bude potřeba stejně pořád.
2. Pokud by se to tímto zvrátilo, tak to ne, pokud by to bylo jako úplatek. To za to nestojí, těch pár milionů, není to nic moc a ta zátěž (. . .).

Josef Panuška, starosta z Olšan

1. To je těžká otázka. Na to jsou jiní, fundovaní odborníci, kteří by to měli posoudit.
2. My jsme měli referendum a usnesení zastupitelstva je, že to tu nechceme. Toho se já musím držet.

Jan Benda, živnostník z Pačejova

1. Jsou úplně jiný zdroj, v základě je potřeba šetřit a to je to podstatný, takže my zdaleka nepotřebujeme tolik energie. Navíc si myslím, že naše země vůbec nepotřebuje těžký průmysl, který se sem teď etabloje a který se sem rozšiřuje nadále; myslím si že ten směr by měl být úplně jinam. A tak to bylo i na začátku myšleno a tak to bylo lidem říkáno, tak to je jedna věc. A druhá věc je: jsou jiné zdroje; Temelín rozhodně nepotřebujeme.
2. Jestli v této republice na prodej někdo je, tak ať se nechá koupit. Ať mu koupí cvičky z Vietnamu, nebo ať mu dají cukrovou vatu z cukrárny. Já nejsem na prodej ani za korunu, ani za tisíc, ani za sto milionů, ani za dvě miliardy. Já nejsem prodejná děvka.

V Maňovicích zasadili lípu a pamětní kámen

foto: Miroslav Panuška

Po dlouhém uvažování, co vybudovat, nebo uskutečnit na pomoc v boji proti jadernému odpadu, byla 19. července 2010 zasazena lípa a vybudován pamětní kámen. Obyvatelé obce Maňovice vybrali vhodné místo, které je právě tam, kde by se mělo vybudovat již zmiňované hlubinné úložiště jaderného odpadu – lokalita Pačejov-Nádraží. Lípu zasadil Ing. Jan Halík a pamětní kámen vybuvoval Roman

Kovář z Jetenovic. Většinou, pokud si chtějí něco lidé i po dlouhé době připomenout, sází lípu, nebo budují památník. Obec Maňovice a občanské sdružení Jaderný odpad, děkujeme, nechceme! zvolila kombinaci obou těchto věcí... Až za několik desítek let přijdou na toto místo naše děti, nebo vnoučata, uvidí snahu jejich předků. Pro ně to všechno děláme.

Miroslav Panuška, starosta obce Maňovice

Neexistují žádné upotřebitelné alternativy

Protesty obyvatelstva proti nejnovějším transportům vyhořelého paliva v kontejnerech CASTOR byly silné tak, jak tomu již dlouho nebylo. Důvodů těchto intenzivnějších protestů je více, například prodloužení provozu jaderných elektráren, na němž se usnesla německá spolková vláda. Problém výroby elektřiny z energie jádra atomu totiž nespočívá jen v riziku, ale i ve vznikajícím radioaktivním odpadu. Zatímco pro nízkou a středně radioaktivní látku úložiště existují, chybějí pro vysoce radioaktivní. Německý jaderný expert Michael Sailer nyní v rozhovoru se Standard.at vysvětluje, proč Německo potřebuje místo pro úložiště vysoce radioaktivního jaderného odpadu.

Je Gorleben optimální lokalita pro německé úložiště vysoce radioaktivního jaderného odpadu? Vy jste byl přece také ve skupině AkEnd (pracovní skupina při německém ministerstvu životního prostředí), německém „Pracovním kruhu pro proces výběru lokalit pro úložiště“, který pracoval v letech 1999–2002.

Tuto otázku jsme nediskutovali. V Německu šlo v posledních deseti letech o vytvoření metody výběru mezi různými lokalitami, aby bylo možné posoudit, jaké vlastnosti lze očekávat na daných potenciálních lokalitách.

Moratorium, které přerušilo výzkum v Gorleбену, před nedávnem vypršelo. Jak to jde dál?

Německé vlády se v uplynulých osmi letech nestaraly o posun v této otázce. Jinak je tomu ve Švýcarsku, kde mezitím proběhl proces výběru. V Německu jsme v roce 2002 ve skupině AkEnd předložili návrh, jehož se vláda nechopila. A nynější vláda říká, že chce nejdříve vidět, jak to vypadá v Gorleбену.

Zcela zásadně: je ukládání pod povrch Země poslední slovo vědy?

Kromě konečného ukládání v hlubinných geologických vrstvách nelze s jaderným odpadem nic jiného dělat. Neexistují žádné praktické metody, jak by bylo možné odbourat radioaktivitu. Jaderný odpad proto lze pouze ukládat a dobře utěsnit vůči vodě.

...úložiště jaderného odpadu není příběh na čtyři roky. Není to otázka volebních období.

Použitelné alternativy tedy neexistují?

Dělali jsme k tomu v Öko-Institutu řadu výzkumů. Neexistují žádné upotřebitelné a únosné alternativy. Tento vysoce radioaktivní jaderný odpad se musí bezpečně udržovat od člověka milion let. Toto úložiště musí být podzemní, nadzemní úložiště bude během této doby zaručeně rozrušeno a radioaktivní látky se z něj uvolní rovnou do životního prostředí.

Když nyní pomyslíme na to, jak málo víme o době před tisíci let

– jak realistické je, že lidstvo potom zcela jednoduše zapomene, že na tomto či jiném místě existuje úložiště jaderného odpadu?

Jestliže budu mít úložiště na dobrém místě, které leží 800 nebo 1000 metrů hluboko – potom už lidé nemusejí a nemají dělat nic. Geologie musí udržovat radioaktivitu od lidí – i v tom případě, že ti o tom nevědí. Úložiště musí zůstat utěsněné, proto například nesmí vzniknout potřeba oprav.

Jak realistické je postavit v Německu úložiště během nejbližší doby?

To bude záviset na politickém dění. Některé země v Evropě se intenzivně starají o nalezení úložiště v národním konsensu, třeba Finové nebo Švédové. Francouzi sestavili jasný jízdní řád, Švýcaři jsou právě zaměstnáni výběrem úložiště.

Jsou severské státy technologicky dále nebo je to otázka politiky?

Tam je to politická vůle. Problém je prostě ten, že úložiště jaderného odpadu není příběh na čtyři roky. Není to otázka volebních období. Německé politické strany se k jaderné energii stavějí různě, konečným

Zářící kontejner s vysoce radioaktivním odpadem na termosnímku.

foto: © Greenpeace

ukládáním se ale musejí přesto zabývat.

Co je s novými technologiemi, jako je třeba transmutace?

To je zcela nerealistické. Úložišti se lze vyhnout pouze tehdy, když se přemění skutečně sto procent radioaktivity. To, co teoreticky slibují kolegové, kteří se zabývají transmutací, je mnohem méně. Vždyť oni ani neříkají, že přemění radioaktivní látku v neradioaktivní. Oni je mění jen na látky, které produkují méně radioaktivní materiál, a nepřeměňují všechny látky. Transmutace je báječná výmluva pro ty, kteří dnes nechtějí dělat vůbec nic. Kromě toho ale ta myšlenka existuje jen na papíře, neexistuje žádné transmutační zařízení, ba ani nějaké pilotní zařízení.

Na veřejnosti se často diskutuje o bezpečnosti jaderných elektráren. Jak bezpečné jsou oproti tomu mezisklady? Jsou rozdíly

Michael Sailer (1953) je mluvčím německého Öko-Institutu e.V., který sám sebe označuje za „jedno z vůdčích, nezávislých výzkumných a poradenských zařízení za trvale udržitelnou budoucnost v evropském měřítku“. Sailer studoval technickou chemii a platí za jednoho z nejvyhraněnějších jaderných expertů Německa. Od roku 1999 do roku 2002 pracoval v pracovním kruhu AkEnd. Od roku 1999 je členem německé Komise pro reaktorovou bezpečnost, jejímž předsedou byl v letech 2002 až 2006. Od roku 2008 je předsedou Komise pro likvidaci jaderných odpadů a jaderných elektráren.

v kvalitě mezi vysoce vyspělými zeměmi jako je Německo a jinými státy?

V Německu se k meziskladování používá tatáž technologie jako ve Švýcarsku a v České republice. Tato technologie bude zajisté na pár desetiletí fungovat. Ale nikdo nedá ruku do ohně za to, že ji bude možné provozovat ještě za osmdesát nebo sto let.

Jak se bude ukládání radioaktivních látek financovat?

Financování ukládání funguje v každé zemi jinak. V Německu je to tak, že za konečné ukládání je ze zákona zodpovědný stát. Ten si nechává náklady na ukládání zaplatit přes takzvanou vyhlášku o předběžných platbách na úložiště. Funguje to podle principu: stát vynaloží například dvě stě milionů euro na přípravu úložiště, energetické společnosti tedy zaplatí dvě stě milionů euro jako zálohu na své budoucí poplatky na ukládání.

O jaké částky tady jde?

Dosud byly vynaloženy téměř dvě miliardy euro na investice do Gorlebenu a na šachtu Konrad. V budoucnu pravděpodobně půjde ještě o pár miliard víc, ale v žádném případě o částky jako třeba sto miliard. Kromě toho jsme se ale v minulém roce naučili, že sto miliard není skoro nic (smích).

Z různých stran se pořád vrací do hry, že jaderný odpad se má vystřelit raketami do vesmíru. Proč to nemůže fungovat?

Při dnešní nosnosti raket lze na jednu raketu naložit maximálně pět tun odpadu, neboť se přece musíte dostat za oběžnou dráhu kolem Země. V Německu máme momentálně asi 25 tisíc tun jaderného odpadu. To znamená, že by bylo zapotřebí pět tisíc startů raket. Vztaženo na jaderný odpad po celém světě se dostáváme potom na číslo kolem sta tisíc a více startů raket.

Transmutace je báječná výmluva pro ty, kteří dnes nechtějí dělat vůbec nic. Kromě toho ale ta myšlenka existuje jen na papíře, neexistuje žádné transmutační zařízení, ba ani nějaké pilotní zařízení.

Byly nějaké úvahy v tomto směru?

V různých kruzích se úvahy tímto směrem ubíraly. Zásadním problémem je právě četnost havárií. Když se nyní stane něco takového jako například u katastrofy raketoplánu Challenger, potom skončí celá radioaktivita v atmosféře a za pár měsíců se rozprostře všude. Následky byt i jen jedné chyby tohoto druhu by byly horší než Černobyl. Řešení „vesmír“ by se mohlo diskutovat nejdříve tehdy, až četnost chyb na jeden start rakety bude 1:100 000 nebo 1:1 000 000, ale nikoli kolem 1:100, jak je tomu dnes.

<http://derstandard.at/1289607869165/Lagerung-radioaktiven-Muells-Es-gibt-keine-brauchbaren-Alternativen>, derStandard.at, 15. 11. 2010, překlad Dalibor Stráský

Občanská výchova po Německu

První listopadový víkend jsem se s kamarády vypravil do regionu Wendland, který leží na levém břehu Labe asi sto kilometrů jihovýchodně od Hamburku. Je to zapadlý kout Německa, řídké osídlený a žijící především ze zemědělství a lesnictví. Pár kilometrů odtud kdysi probíhala hranice s NDR. Také z těchto důvodů rozhodla v roce 1977 spolková vláda, že zde u obce Gorleben vybuduje hlubinné úložiště radioaktivních odpadů.

Přestože od té doby výzkumné práce v bývalých solných dolech narazily na řadu potíží a naplnily několik vylučujících kritérií (například kontakt se spodní vodou), jaderný průmysl i vláda odmítají svůj plán přehodnotit – zjevně proto, že nemají žádnou alternativu. O dvacet let později, roku 1997, se do regionu začaly přivážet vysoce radioaktivní odpady. Kontejnery typu „Castor“ se zatím hromadí v takzvaném meziskladu na povrchu areálu výzkumného komplexu. Každoročně, s výjimkou loňského roku, sem přijíždí speciální transport s příbližně tuctem dalších kontejnerů. Převoz probíhá z taktických důvodů koncem podzimu, protože sychravé počasí odrazuje potenciální demonstranty a opadané stromy v lesících kolem trati umožňují policii mít o situaci lepší přehled.

Vlak s radioaktivním odpadem

Jaderné transporty do Gorleбенu se totiž od samého počátku staly cílem rozsáhlých protestních akcí, jichž se účastní místní zemědělci, protijaderné organizace, různé občanské spolky i anarchističtí chaoti. Letošní událost je mimořádná z několika důvodů. Jedenáct kontejnerů obsahuje rekordní množství radioaktivních látek (aktivita izotopů s delším poločasem rozpadu několikanásobně převyšuje množství, které uniklo při katastrofě v Černobylu). Koná se po dvouleté pauze, během které se vyvíjel speciální typ nových kontejnerů, a policejní složky přehodnocovaly svoji strategii. Ale především se jedná o první převoz poté, co současná koalice zrušila deset let staré rozhodnutí o výstupu Německa z jaderné energetiky. Kancléřka Merkelová počítala s tím, že rychlé rozhodnutí vlády (v září) a spolkového sněmu (v říjnu) prodloužit provoz reaktorů na dalších pětadvacet let bude odpor

veřejnosti – podle posledních průzkumů jadernou energetiku odmítá 72 % Němců – demoralizovat a část opozice rezignuje.

Padesát tisíc nespokojených

Kancléřka Angela Merkelová se ale škarově přepočítala a občané jí udělují další tvrdou lekci. Letošní protesty jsou nesrovnatelně větší, než kdy předtím. Navzdory mizernému počasí se na sobotní demonstraci, která tradičně předchází příjezdu jaderného vlaku, do polí u městečka Dannenberg sjelo odhadem padesát tisíc účastníků. To je několikanásobně víc než doposud. Na protijaderných protestech v Německu není fascinující jen počet lidí, kteří se jich účastní, ale hlavně jejich pestré složení. Do ulic hlavního města a nyní i do vzdálených polí vyrážejí rodiny s dětmi i důchodci, špičkoví politici i anarchisté, venkované i obyvatelé měst, profesori i farmáři, dělníci i studenti. Lidé se dopravují vlastními auty, na traktorech, na kolech, motorkách, pořádají pěší poutě. Do Dannenbergu letos přijelo asi pět stovek speciálně vypravených autobusů a několik mimořádných vlaků.

Mezi padesáti tisíci demonstrujícími jsem viděl vlajky a transparenty zavedených organizací jako Greenpeace, BUND (spolek ochránců přírody), politických stran (zelení, socialisté, levice, komunisté a piráti), fotbalových klubů (mezi nimi zejména legendární St. Pauli z Hamburku), církví nebo odborových organizací. Většina lidí ale přijíždí spontánně, každý je tady především sám za sebe.

Demonstrace a následné blokády příjezdu jaderného odpadu nacházejí vřelou podporu místních obyvatel, kteří se jich pochopitelně také účastní. Zemědělci v okolí se naučili sami sebe skvěle organizovat a nabízejí demonstrantům ubytování – prakticky každá usedlost má u vchodu velký žlutý kříž ve tvaru „X“, který je symbolem odporu proti jaderným transportům, a nabízí ubytování neznámým návštěvníkům. V regionu je několik kontaktních a koordinačních center, které zájemce pošlou na správnou adresu. V místních domácnostech tak bydlelo několik tisíc lidí, další našli přístřešek v několika velkých táborech.

Doprovod jaderného vlaku

Policie tentokrát zmobilizovala přes šestnáct tisíc příslušníků, takže na okresech v okolí stojí jedno policejní auto za druhým. Na loukách je vidět těžká technika jako ozbrojené transportéry, jeřáby, buldozery, vodní děla nebo helikoptéry. Na všech

foto: Jan Beránek

Žlutý kříž ve tvaru „X“ symbolizuje odpor veřejnosti proti jaderným transportům.

foto: Jan Beránek

železničních přejezdů jsou kontroly, které zastavují a prohlížejí každé auto, podél trati stojí každých několik desítek metrů policista. Ne všichni jsou ale nepřátelsky naladěni, mnozí mě s úsměvem zdraví a po kontrole dokladů přejí hezký den.

S postupujícím časem je ale na všech vidět únava a frustrace: na rozdíl od demonstrantů se nemají ani kde pořádně vyspat, zázemí včetně dodávek teplého jídla a pití mají evidentně mnohem lepší protestující než policie. Člověku je těch mužů a žen v uniformách až líto, jistě by raději trávili víkend doma s rodinami – a stejně jako v celé populaci, bezpochyby také část z nich jadernou energetiku odmítá a leckdo s transporty radioaktivního odpadu nesouhlasí. Policejní odbory už v minulosti vyjádřily nevoli nad tím, že jejich příslušníci musejí během transportů pracovat nejen přesčas a ve špatných podmínkách, ale když doprovázejí transport, jsou vystaveni výrazně vyšším dávkám radioaktivního záření – jeho intenzita ve vzdálenosti několika metrů od kontejnerů přesahuje navzdory masivnímu odstínění asi stonásobně přirozenou úroveň. Manévry podle oficiálních údajů stály letos jen za první dva dny šedesát milionů Euro.

Občanská neposlušnost

Po demonstraci se dav rozchází, většina lidí se vrací domů, ale přes deset tisíc protestujících zůstává, aby se postavilo do cesty lokomotivě se speciálními vagóny, které sem dorazí během neděle. Noc je studená, ale naštěstí neprší. Skupiny demonstrantů mají svoje vlastní plány, jak transport zastavit. Někteří využívají tmy a nepozornosti policie a hloubí tunele pod silnicí, kudy těžkotonážní přírůvky povezu kontejnery posledních deset kilometrů, od konečné stanice Dannenberg ke skladu odpadu v Gorleben. Další se nechávají inspirovat veřejnou výzvou, kterou podepsalo i několik poslanců Bundestagu, aby lidé odnášeli štěrky ze železničního náspu, a znemožnili tak těžkému vlaku projet. Davy lidí míří k trati, kde přečísí policejní linie a zahájí ukázkovou akci občanské neposlušnosti, když usednou na koleje. Na silnicích se pak šikuje více než šest set traktorů a další těžké zemědělské techniky – do konfrontace s transportem údajně nastoupilo přes devadesát procent zdejších farmářů.

Ložnice plná záření

Ještě během noci, kdy byl vlak zastavený na trati v půli cesty, volala tým Greenpeace paní z jednoho domu,

který je necelých deset metrů od náspu se stojícími vagóny. Radiační jednotka Greenpeace, vybavená přístroji na měření neutronového záření, analýzu spektra gamazáření i osobními dozimetry, se snažila dostat na místo, ale policie jí v tom dlouho protiprávně bránila. Nakonec jsme na svoji stranu získali ministra zemské vlády, na jehož pokyn se policejní kordón otevřel a kolegové se dostali na místo. Intenzita neutronového záření přesahovala v ložnici tisícinásobně běžnou úroveň, celková intenzita ionizačního záření asi padesátinásobně. Obyvatle domu ale o tom do té chvíle nikdo neinformoval. Když policie viděla výsledky měření, rozhodla se posunout svoji linii a kordón o dalších padesát metrů dál od kontejnerů.

Transport nakonec po policejních zásazích do Gorleбенu dorazil. To ale nevádí. Cílem protijaderného hnutí totiž není zablokovat několik kontejnerů, ale změnit celou energetickou politiku: ukončit provoz reaktorů a produkci jaderných odpadů. V Německu se právě odehrává historický střet dvou koncepcí a hraje se dost možná o všechno. Já osobně si navíc odvážím životní zážitky, nesmírnou inspiraci a naději.

Jan Beránek,
Greenpeace International

Obec Buré ve Francii: zpráva z budoucnosti a přece z léta 2010

Francie, atomový stát par excellence, provozuje na 20 místech celkem 59 atomových bloků. Otázku po nakládání s radioaktivním odpadem je tudíž nutné položit velmi důrazně. Ve srovnání s ČR tu existuje atomová lobby zastoupená dvěma „obry“ – společnostmi EDF a AREVA. EDF převáží radioaktivní odpad lodí do Ruska a AREVA, zabývající se primárně energetikou, vypouští radioaktivní kapalné odpady z přepracovávacího zařízení v La Hague do Lamanšského kanálu. Zvýšený výskyt onemocnění rakovinou v okolí tomu odpovídá.

Obě společnosti jsou ve státních rukou a v poslední době se politici kvůli tomu jaksepatří zapotili. A sice ne pouze kvůli ekonomickým těžkostem, v kterých vězí např. AREVA-projekt ve finském Olkiluoto. Obě společnosti jsou také vůči sobě konkurenční a hrozí, že v mezinárodních projektech vyjdou s prázdnou, jako se to ukázalo např. v Arabských Emirátech. A tento neúspěch by se mohl opakovat i v případě třetího a čtvrtého bloku v Temelíně, když vezmeme v úvahu vyjádření ministra Schwarzenberga, že by rád také francouzské dodavatele.

Jaderný odpadkový koš

Ale zpět do severovýchodní francouzské obce Buré, jež byla v devadesátých letech vybrána, aby se stala „jaderným odpadkovým košem

Francie“. Letos jsem ji byl opět po dvou letech krátce navštívit a mohl jsem vidět, co se mezitím změnilo. Buré bylo vybráno proto, že leží v řídké osídleném regionu (cca sedm obyvatel na km²) a k tomu ještě na hranicích správních celků Lotrinsko a Ardeny, kde je organizovaný odpor těžko představitelný. Tento region je určen k tomu, aby v něm po příštích 100 000 let „odpočíval“ nízkoo- a středněradioaktivní odpad. Doposud se skladuje popř. přepracovává v La Hague v Normandii nebo v Marcoule v jižní Francii. Přibližně od roku 2025 se pak má v regionu okolo Buré tento „žhavý“ odpad pravidelně umísťovat v hloubce okolo 500 metrů. V porovnání s tím, co jsem zatím jako dobrovolný aktivista viděl v Čechách (např. v Pačejově, Nadějkově,

Lodhěřově nebo Boleticích), byla pro mě tato krátká dovolená ve Francii takřikajíc cestou do budoucnosti. A o ní bych rád podal zprávu.

Politika jaderných úřadů

Hlavními aktéry jsou ve Francii ve věci konečného úložiště ANDRA, francouzský ekvivalent české SÚRAO a organizace „Sortir du nucléaire“ zastřešující francouzské antiatomová organizace (www.sortirdunucleaire.org). ANDRA se chová podobně jako SÚRAO, popř. jako atomová lobby v Čechách. Pokouší se prezentovat jako otevřená, transparentní a demokratická, investuje dost peněz, aby v dotčených regionech přetáhla na svou stranu politiky, média i obyvatele (jichž ovšem, na(ne)štěstí pro ANDRu, není mnoho). Jak už bylo řečeno, je tento region řídké osídlený, ekonomicky slabý a potřebuje investice jako sůl. Mimochodem, zdejší krajina je zřejmě rájem pro větrné elektrárny, kterých je tu vidět hodně. Provozovány jsou ovšem velkými energetickými koncerny, které si tím takřikajíc nasadili „zelený kabát“. Fotovoltaické elektrárny jsou tu vidět málo.

foto: Bernhard Riepl

foto: Bernhard Riepl

Francie je velká země, hrdá na svou průkopnickou roli v oblasti demokratických zásad. Jako antiatomový aktivista tam nemáte dojem, že by vás kompetentní geologové a spolupracovníci ANDRy brali jako nepřítel. Jejich postoj je v osobním rozhovoru překvapivě otevřený. Na otázku ohledně finančních nákladů pro zabezpečení a střežení úložišť v dalších několika tisících letech a zda to není absurdní, narazíte vesměs na souhlas. Michel Marie, jeden z vedoucích antiatomových aktivistů regionu, ovšem tvrdí, že je téměř nemožné najít geologa, který by byl nezávislý.

Jacques Delay, jeden z pracovníků ANDRy v Buré otevřeně říká, že se počítá s tím, že ocelové kontejnery na jaderný odpad a jejich skleněné části budou za 1 000 let poškozené nebo úplně zničené. Strategie společnosti se zdá být v obou zemích podobná.

Široká koalice odporu

Ve Francii existuje řada let zastřešujících organizací „Sortir du nucléaire“, ke které patří přes 800 skupin z tuzemska i zahraničí. Pro představu: vydává třikrát ročně vynikající magazín, který rozesílá cca 20 000 čtenářů. Lokální skupiny jsou relativně autonomní a z pohledu svého společenského zastoupení široké. Od levicových a anarchistických iniciativ, přes zelené až ke konzervativním obráncům regionálních zájmů a nábožensky inspirovaným lidem – všichni pracují na společném cíli: „Sortir du nucléaire“ (Konec s atomem).

V Buré a okolí se některé organizace zabývají speciálně problematikou konečného úložiště, popř. organizací odporu vůči plánům ANDRy. Přitom

spolupracují s aktivisty z Německa, což je významné především v mediálně atraktivních přeshraničních transportech jaderného odpadu. Kromě toho jsou důležité také styčné body v Německu, jako např. známá „Republik Freies Wendland“ u Gorlebenu a lokalita Asse, oba v Dolním Sasku.

Pravidelné festivaly v regionu, letos např. na pozvání starosty sousední obce Bonnet, kde jsem mohl být přítomen, posilují interní spolupráci aktivistů a zlepšují kontakt s dotčenou veřejností. Vystupují sympatičtí muzikanti, prodávají se knihy, DVD, trička, ekologické potraviny a nápoje, nocuje se ve stanech, jsou zváni řemeslníci, diskutuje se, protestuje a také zaznívá smích. (Často jsou pracovní podmínky zaměstnanců v jaderném průmyslu překerní a z toho částečně vyplývá také jejich spolupráce s antiatomovými aktivisty).

Jacques Delay, jeden z pracovníků ANDRy: „Počítá se, že ocelové kontejnery na jaderný odpad a jejich skleněné části budou za 1 000 let poškozené nebo úplně zničené.“

Dům odporu

Osobně na mě udělal dojem projekt tzv. „Domu odporu“ v Buré, v rámci kterého některé lokální skupiny společně se zastřešující organizací „Sortir du nucléaire“ pořídily starý statek, který se postupně renovuje a rozšiřuje a stává se mezinárodním centrem odporu. Permanentně jsou zde přítomny nejméně dvě osoby, které jsou mimo jiné řemeslně činné a podle možností udržují kontakty s protijadernou veřejností, popř. se snaží o další ekologické aktivity. Za statkem se točí malá větrná elektrárna, je tu kompostovací WC a solární kolektory. Hosté jsou vítáni hlavně v teplejších částech roku. Projekt potřebuje samozřejmě finanční i jinou podporu.

Ve Francii, stejně jako v Německu a Rakousku, ještě ne však v Čechách, existuje možnost odebrat elektrickou energii od společností, které ji získávají jen z obnovitelných zdrojů. Ve Francii je to společnost www.enercoop.fr, podobně v Německu www.greenpeace-energy.de a v Rakousku www.oekostrom.at. Nejdůležitější skupiny, které se v regionu okolo Buré přímo zabývají odporem proti plánovanému konečnému úložišti, jež se mimochodem maskuje zavádějícím názvem „pokusná laboratoř“, lze najít na www.burestop.org.

Francouzská banánová republika

Michel Marie, mluvčí skupiny Cedra vystihuje problém konečného úložiště těmito slovy: „Jestliže je projekt tak dobrý, proč je na jeho propagaci vydáváno tolik peněz? Člověk má dojem, že žije v banánové republice.“

foto: Sortir du nucléaire

Až doposud se atomové lobby ve Francii dařilo prosazovat své zájmy. Před nedávnem v jedné z dotčených obcí došlo k povolení stavby třetí úložné šachty 200 metrů pod zemí. To bylo však už příliš i těm, kteří souhlasili při prvních nabídkách. Tato malá vítězství nás nenechávají na pochybách, že jde o bitvu mezi „Davidem a Goliášem“.

Na konci „zpravodajství z budoucnosti“ je mi jasné, že se můžeme poučit ze zkušeností druhých a měli bychom to udělat. Možná by mělo smysl obnovit staré spojenectví mezi Paříží a Prahou, tentokrát ne proti Německu, nýbrž všichni společně proti celosvětové atomové lobby. V případě zájmu rád zprostředkuji kontakty.

Bernhard Riepl,
přeložil Vojtěch Šimek

Návrh evropské směrnice k jadernému odpadu

Evropská komise navrhla novou směrnici pro nakládání s vyhořelým jaderným palivem a radioaktivním odpadem. Každoročně se v EU obvykle vyprodukuje 7 000 kubických metrů vysoce radioaktivního odpadu, přičemž většina tohoto materiálu se ukládá v dočasných úložištích a skladech. Více než 50 let po zprovoznění prvního jaderného reaktoru (v roce 1956 v britském Calder Hall) stále ještě neexistují konečná úložiště.

Členské státy musí do čtyř let od přijetí směrnice zpracovat vnitrostátní plány na výstavbu a správu úložišť, které stanoví konkrétní časový rozvrh výstavby spolu s mezníky a popisem všech činností nutných k uskutečnění zvolených řešení uložení, odhadů nákladů a finančních plánů. Dva nebo více členských států se pak mohou dohodnout na využívání konečného úložiště nacházejícího se v jednom z nich. Jaderný odpad však nesmí být vyvážen za účelem konečného uložení do zemí mimo EU.

Směrnice by měla zajistit, že veřejnost bude členskými státy informována a měla by dostat možnost podílet se na rozhodování o bezpečném nakládání s jaderným odpadem.

Nově se bezpečnostní normy vytvořené Mezinárodní agenturou pro atomovou energii měly stát právně závaznými. Součástí návrhu je i vznik nezávislého orgánu, který uděluje povolení k výstavbě úložišť a kontroluje provedení bezpečnostní analýzy u každého jednotlivého úložiště.

Koncept úložiště ale rozhodně není dořešený

„Hlavním rizikem nestandardního návrhu Komise je, že by mohl členské státy vést k rozsáhlým investicím do úložišť jaderného odpadu, jejichž selhání doprovázené rozsáhlými ekologickými škodami dosud nelze vyloučit,“ říká Jan Haverkamp, expert Greenpeace na problematiku jaderného odpadu. Kritizuje zejména skutečnost, že navzdory neuspokojivým výsledkům dlouholetých výzkumných programů, z nichž ani jediný nevedl k vybudování funkčního úložiště, označuje Evropská komise (EK) hlubinné ukládání jaderného odpadu za prověřenou metodu.

Dosavadní nezdary výzkumných projektů jsou pochopitelné. Úkol uložit pod zem vysoce nebezpečný odpad tak, aby zůstal oddělen od okolního prostředí nepředstavitelných tisíc let, je extrémně náročný. Riziko narušení úložiště nelze úplně vyloučit ani v oblastech, které se dnes jeví jako geologicky stabilní. Doba, po kterou má být odpad uložen, je příliš dlouhá. Problém plynoucí z případného narušení bariér úložiště spočívá v možné kontaminaci podzemních vod radioaktivními i toxickými látkami.

Hlubinné úložiště není dotažené v několika podstatných detailech. Jde o rizika: neúmyslné narušení úložiště lidskou činností, spolehlivé předání informací o vážném nebezpečí ukrytém pod zemí do daleké budoucnosti, zajištění sledování úložiště aspoň na několik století, vyzvednutí odpadu v případě narušení bariér.

O problémech spojených s úložištěm ani o možnostech jejich řešení se ovšem v materiálu EK nepíše. Celý dokument působí dojmem, že jeho hlavním smyslem je předat čtenáři informaci: „S jaderným odpadem si poradíme, úložiště problém vyřeší.“ Podle šetření Eurobarometru je totiž právě problém vyhořelého paliva hlavním důvodem odporu veřejnosti proti rozvoji jaderné energetiky. EK tak promeškala šanci navrhnout zkvalitnění nakládání s jaderným odpadem a omezit rizika, která odkážeme budoucím generacím.

Konkrétní výhrady

Vedle kritiky celkového pojetí návrhu, obsahuje stanovisko Greenpeace také několik dílčích výhrad. Velkým nedostatkem je skutečnost, že návrh nepočítá s posuzováním výstavby

úložišť z hlediska dopadů na životní prostředí. Komise nepřipravila ani kvalitní odhady nákladů na budování úložišť. Návrh také ani nenaznačuje žádné alternativní řešení pro případ, že se technické problémy s úložištěm nepodaří překonat.

Direktiva také není harmonizována s předpisy platnými pro jiné druhy nebezpečného odpadu. I pro nakládání s radioaktivním odpadem by měl platit princip předběžné opatrnosti a povinnost využívat nejlepší dostupné technologie.

EK neřeší problém odpadů z těžby a zpracování uranu nebo z přepracování vyhořelého paliva. Návrh nevylučuje ani projekt mezinárodního úložiště, který představuje reálnou hrozbu pro chudší státy EU. O vybudování úložiště by nemusely rozhodovat přírodní podmínky, ale možnost výděleku, jehož rizika ponese potomci.

Co podpořit

Schvalování direktivy bude ještě dlouhé, rozhodující slovo mají členské státy. Greenpeace doporučuje, aby z návrhu předloženého EK byly zachovány body, ve kterých se hovoří o vyšší otevřenosti procesu vyhledávání úložiště, zvyšování nezávislosti institucí odpovědných za nakládání s jaderným odpadem a uplatňování principu znečišťovatel platí.

Pozitivně lze hodnotit rovněž část směrnice, která ukládá členským státům zpracování koncepcí pro nakládání s jaderným odpadem. Komise by ovšem měla požadovat a garantovat, že tyto politiky budou vycházet z objektivních vědeckých poznatků a odpovědnosti k příštím generacím. Krátkodobý zájem jaderného průmyslu by při jejich přípravě neměl hrát roli.

*Dle tiskové zprávy Evropské komise a Greenpeace zpracoval Karel Poslanecký
Návrh směrnice naleznete na:
http://ec.europa.eu/energy/nuclear/waste_management/waste_management_en.htm*

Tiskovinu vydává: Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, IČO: 155 47 779, tel.: 545 214 431, e-mail: martin.sedlak@hnutiduha.cz
Vydáno ve spolupráci se sdržením Calla, P.O.BOX 23, 370 04 České Budějovice, tel.: 384 971 930, e-mail: edvard.sequens@calla.cz
Redakce: Edvard Sequens, Martin Sedlák; **Grafická úprava, sazba a typografie:** Radim Šašinka, www.larvagrafik.com
Tisk: A+A Tisk Brno, aatisk@volny.cz, tel.: 532 182 211; **Evidováno:** Ministerstvo kultury ČR, reg. č. MK ČR E 12289;
Vyšlo: 10. 12. 2010 nákladem 2200 ks; **Bližší informace na adresách:** www.calla.cz a www.hnutiduha.cz